

Regeringskansliet
Finansdepartementet
Avdelningen för samhällsplanering och bostäder
Enheten för bostäder och byggande
103 33 Stockholm

Datum 2021-04-23
SMHI Dnr 2021/135/10.1
Er referens Fi2020/04994

fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.sba.bb@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Bygg och bo till lägre kostnad – förslag för bättre konkurrens i bostadsbyggandet

SMHI har tagit del av rubricerade betänkande och lämnar följande synpunkter. Yttrandet avgränsas till SMHIs kompetensområden klimat och klimatanpassning. Det är framför allt den fjärde delen, i vilken utsträckning kommuners agerande påverkar bostadsbyggande företags vilja att genomföra projekt, som SMHI har kommentarer till.

Utredningen ska bland annat redovisa hur bostadsbyggande företag påverkas av kommunernas agerande i rollen som planmyndighet, tillsynsmyndighet och markägare. Enligt utredningen kan agerande bland annat genom tolkning av lagstiftning underlätta byggande mer eller mindre. Från klimatanpassningsperspektiv är speciellt kommunens roll som planmyndighet central eftersom kommunen enligt 3 kap. 5 § i plan- och bygglagen (PBL) ska redogöra för sin ”syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra”. Då väntade klimatförändringar gör dessa risker större är det viktigt att kommuner dels kan hantera befintlig bebyggelse, dels inte ”bygger fel” så att sårbarheten hos det totala bostadsbeståndet ökar. Bland annat Svensk försäkring anser att detta sker alltför ofta idag, och att detta ökar de långsiktiga kostnaderna för att klimatanpassa samhället.

SMHIs sammanfattande kommentar till utredningen är att i de fall som klimat- och sårbarhetsskäl fördröjer, fördyrar eller stoppar exploateringsprojekt så är detta troligen befogat. SMHI poängterar att ett långsiktigt hållbart bostadsbyggande inte är förenligt med exploatering av områden som redan är eller inom projektens livslängd kommer att bli exponerade för klimatrelaterade risker såsom översvämning, ras/skred eller erosion, minskar möjligheterna för livsmedelsproduktion samt ökar förekomst av värmerelaterade hälsoeffekter.

SMHI – Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut

Postadress SMHI 607 76 • NORRKÖPING • Växel 011-495 80 00 • Fax 011-495 80 01

Huvudkontor SMHI

Besöksadress Folkborgsvägen 17
607 76 NORRKÖPING

SMHI

Besöksadress Stationsgatan 23, 6 tr
753 40 UPPSALA

SMHI

Besöksadress Sven Källfelts Gata 15
426 71 VÄSTRA FRÖLUNDA

Utredningens förslag om ändringar i plan- och bygglagen (PBL)

Utredningen föreslår ändringar i PBLs kapitel 1 och 9. Dessa bedöms ej påverka ändringar gjorda enligt Nationell strategi för klimatanpassning proposition 2017/18:163 (Kapitel 3 och 9) i samband med ikraftträdandet juni 2018.

Utredningens hantering av klimatanpassning

På s. 39 i utredningen bör även nämnas 3 kap. 5 § PBL om att kommunen ska redogöra för sin syn *”på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra”* för det område som är aktuellt för byggnation.

Klimatanpassning nämns explicit endast en gång i utredningen, på s. 175: *”På vilket sätt markanvisningen görs påverkar möjligheten för kommunen att ställa olika krav. Sådana krav som beroende på situation och utformning skulle kunna ställas kan till exempel röra utbyggnad av tekniska försörjningssystem, klimatanpassningsåtgärder eller olika sociala krav.”* SMHI ser positivt på att utredningen uppmärksammar att sådana krav kan ställas vid markanvisning.

Målkonflikter kommunala planmonopolet – statliga intressen

Kap 7.4.4 Enligt utredningen upplever kommuner *”att statliga intressen försvårar för kommunernas arbete med planering och byggande av bostäder”* och i en enkätstudie av Sverige Kommuner och Regioner, SKR, har kommunerna angett regelverken för framför allt riksintressen och strandskydd, och i viss mån landsbygdsutveckling i strandnära lägen, miljökvalitetsnormer, hänsyn till människors hälsa och säkerhet, hänsyn till risken för olyckor, översvämning eller erosion påverkar kommunernas arbete med planering och byggande i kommunen. SMHI ser tre områden där klimatanpassningsaspekter bör iakttas på ett tydligare sätt:

1. Ur ett kommunalt perspektiv framstår det som attraktivt att utveckla bostadsområden i vattennära lägen för att kommunen ska kunna växa och vara en bra plats att bo i. Enligt en kommande rapport beställd av Expertrådet för klimatanpassning framgår att bostadsförsörjningsuppdraget är ett ansvar som ibland anses stå i konflikt med begränsningar av nybyggande i till exempel före detta hamnområden, vilka är eller kommer att bli utsatta för ökad risk för översvämning på grund av stigande havsnivåer. En vägledning efterfrågas i ämnet.¹
2. Utredningen antyder att standardiserat byggande kan vara enklare och mindre kostsamt om det kan företas på slät mark, ofta jordbruksmark. Hushållningsbestämmelserna i 3 kap. och 4 kap. 1–8 §§ miljöbalken ska tillämpas vid planläggningen och detta innebär bland annat krav på hänsyn till de areella näringarnas intressen. SMHI anser att sådana hänsyn ur klimatanpassningssynpunkt bör väga än tyngre. Dels med tanke på att många områden som idag är viktiga för den globala livsmedelsförsörjningen kommer att bli inproduktiva med ett varmare klimat och betydelsen globalt av svensk

¹ IVL, 2021 (kommande). *Sammanställning av mötesserien Framtidsbilder för ett klimatanpassat Sverige. Rapport kommer att publiceras på klimatanpassningsradet.se under Publikationer.*

SMHI – Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut

Postadress SMHI 607 76 • NORRKÖPING • Växel 011-495 80 00 • Fax 011-495 80 01

Huvudkontor SMHI

Besöksadress Folkborgsvägen 17
607 76 NORRKÖPING

SMHI

Besöksadress Stationsgatan 23, 6 tr
753 40 UPPSALA

SMHI

Besöksadress Sven Källfelts Gata 15
426 71 VÄSTRA FRÖLUNDA

livsmedelsproduktion därmed kan öka, men även ur ett svenskt självförsörjnings- och resiliensperspektiv (cirka 50 procent av det livsmedel som konsumeras idag importeras).

3. De klimatrelaterade risker som kommuner ska ta hänsyn till enligt 3 kap. 5 § PBL innefattar inte höga temperaturer (värmebölja). SMHI anser att detta är olyckligt, men inser att denna detalj ligger utom uppdraget för föreliggande utredning. Icke desto mindre vill SMHI poängtera att höga temperaturer är den klimateffekt som (hittills) är den som kostat mest i liv och lidande. Sommaren 2018 hade Sverige en överdödlighet på cirka 700 personer på grund av upprepade värmeböljor och ihållande höga temperaturer. Faktorer som driver sårbarhet inför höga temperaturer inkluderar ålder, olika medicinska diagnoser och social utsatthet. Eftersom utredningens fokus är bostadsproduktion för just utsatta grupper, anser SMHI att det bör tas hänsyn till plats och utformning för att motverka urbana värmeöar i planerad nyproduktion.

Konsekvenser

Kapitel 11 Utredningens konsekvensbeskrivning innehåller goda resonemang om konsekvenser för olika aktörer, samt samhällsnyttan. SMHI anser att en aspekt som kan komma att bli aktuell är statens, kommunernas och/eller fastighetsägarnas ansvar för framtida anpassningsåtgärder för att skydda dagens nya bostadsprojekt från framtida effekter av klimatförändringarna såsom översvämning, ras, skred och erosion. Detta kan gälla både småskaliga åtgärder för att skydda ett fåtal byggnader eller en mindre tätort, men även mycket storskaliga åtgärder, såsom tex de barriärer till skydd mot havet som nu projekteras av flera samhällen och större städer i södra Sverige.

Generaldirektör Håkan Wirtén har beslutat i detta ärende som beretts av Anna Jonsson med medverkan av Bodil Englund. Avdelningschef Bodil Aarhus Andrae har deltagit vid den slutliga handläggningen.

För SMHI

Håkan Wirtén
Generaldirektör

SMHI – Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut

Postadress SMHI 607 76 • NORRKÖPING • Växel 011-495 80 00 • Fax 011-495 80 01

Huvudkontor SMHI

Besöksadress Folkborgsvägen 17
607 76 NORRKÖPING

SMHI

Besöksadress Stationsgatan 23, 6 tr
753 40 UPPSALA

SMHI

Besöksadress Sven Källfelts Gata 15
426 71 VÄSTRA FRÖLUNDA